

Szegedi hollók...

A szegedi tájon emberemlékezet óta ritka madár volt a holló. Lakatos Károly, Beretzk Péter megfigyelései és adatai szerint is e fekete tollú madár olyan volt, mint a szólásmondásbeli társa: „ritka, mint a fehér holló”. Címeres madarunk a szegedi népdalokban is a gyász és a szomorúság kifejezője. (Szécsi József gyűjtése). Dugonics András szerint a gézengúz, bűnöző, akasztófavirág tréfás szegedi neve: hollók eledele. Ezek jutottak eszembe, mikor a napokban a hollók táplálkozását néztem a köröltés menti pusztán a távcső üvegén át.

A szegedi pákásokok, madarások, pásztorok úgy ismerték ezt a madarat, hogy „abból” szinte minden kikövetkeztethető volt. Ezeknél a régi auspiciumoknál tudták, hogy mit beszélnek a madarak, honnan jönnek, hová mennek, és mit miért tesznek! S a mai hollók megjelenése városunk határában mit jelez? Mit mondanának, kiolvashának, a régen elporladt „nádlacik” a mai hollókról, szegedi megjelenésükről? Mert megtele-

pedtek, s költenek a határban. Az erdélyi levegőt hozó Küküllők, s Aranyos vizét fodrozó, havas illatú zöld folyó menti öreg fákön fészkelnek. Pedig évtizedekkel ezelőtt a kipusztulásuktól tartottunk. A téli-tavaszi dúvadirtó mérgezések tizedelték őket, s öröm volt ha évente egy-egy példányt láthattunk! S most a szeptemberi harmatos hajnalon virrad az algyó-fehér-toj pusztá, s a távvezeték acéldrótjai közt mély korrogó hang szólal meg. Korrokkor-korrokkilométerekre száll ez a különös hang, s nagy körökben négy holló repül az acélmonstrumok felett. Ezek a hangok semmi mással nem teveszthetők — ősi hangok —, aki sohasem hallotta a holló szavát, annak is ismerős és szívdobogtató. Miért?... mert hallotta az apjának apja, meg annak is az ősapja. Lobogó tábornok, vesztett csaták és véres ütközetek síró emlékei szállnak, s a régi hollóhadak korrogó szava visszhangzik bennük. Alvó örökség furcsa csirái. Keringenek, majd leszállnak szétszóródva a

magasfeszültségű drótok alá.

A drótoknak csapódott, éjjel elpusztult madárite-meket takarítják el. Van mit enniük! A drótok, vezetékek, ez az új környezeti veszélyforrás segíti, táplálékkal látja el a hollókat itt, a nagyváros közelében. Okos madarak, alkalmazkodnak, s vadságukat, páratlan figyelmüket megtartva szegődnek hozzánk. Csatai kísérői most is, jelző madarak ma is, csak most a környezetvédelem sikertelenebb ütközetének áldozatait „temetik el”.

Megmaradnak-e a szegedi tájban? Déli szomszédunknál, mint Ignác Tonkovics barátom mesélte, már fészket is raktak a hatalmas vastávvezetékek oszlopain. Majd meglátjuk szaporodnak-e tovább? Jó Dugonics András szavaival „kilessük, mint dorozsmaj embőrt a hollót”!

Mi is csak ezt mondhatjuk — figyeljük tovább a megtelepedett szegedi hollókat — a drótok biztos szaporodnak, s akkor... ők is vígan élnek...?

Csizmázia György

Kiállítási napló

A felszín, és ami mögötte van

LÓDZ FESTMÉNYEKEN címmel mutatkozik be Szeged lengyelországi testvérvárosa a Bartók Béla Művelődési Központban. A kiállítás rendezője, Malgorzata Lauerentowicz-Granat művészettörténész kalauzában azt írja, hogy „Lódz különleges város. Régi, patinás munkássárral, és ebben különbözik más lengyel településtől.” Még nem jártam Lódzban, a festménybemutató érdekes és vonzó keresztmetszetet nyújt erről a gazdag múlttal rendelkező, kis településről jelentős ipari központtá nőtt metropolisról. De talán éppen ez a gyors fejlődés alakította ellentmondásos képét.

A tárlat két jól elkülöníthető részre bontható: a két világháború között dolgozó mesterek városportréját a B Galériában láthatjuk, a főnti nagyteremben helyezték el a kortárs alkotók festményeit. Vajon mit lehet megragadni egy városból a festészet nyelvével? Vajon a festék felszíni rétege alatt vázban van csupán, vagy megélt élmények, szerelmes vallomások, fölsejlt emlékek, a régi és újat szembebesítő „vitairatok”, nosztalgikus látomások, vagy dokumentatív ábrázolások, képeslapigényű impressziók, vagy díszlet jellegű dekorációk? A tárlat mindegyikre szolgál egy-egy igazolással.

Érdekes kísérlet, lehetett az a pályázat, amelyet 1976 és '81 között hirdettek Lódz kulturális szervei, hogy összegyűjtsék és megörökítsék a helybéli festők és fotósok munkái alapján a város arculatát. Sokszínű, érdekes kép tárul elénk. Legjellemzőbb a régi emlékek és az új formák szembesítése. Kástélyok, szecessziós korlátok, zsúptetős kis házak, műemléki részletek, szegénys melléképületek, zsúfolt

bérbekaszárnyak éppúgy jellemzők erre a városra, mint a magasba törő új épületek, a Piotrowska utca sokszínű forgataga, a város tetőtérképe. Rejtőzködő szépségek, vibrálóan dinamikus pillanatok, kimerevített hiperrealista részletek, allegorikus és szecessziós burjánzások, különös fényjátékok jellemzik ezeket a vásznakat. Leginkább emlékeztetnek Barbara Grodek Jan Lukasz, Tadeusz Majda, Helena Tchorzewska, Andrzej Sadovszki képeire.

SINKÓ JÁNOS KAMARATÁRLATÁN mindennekeelőtt arra gondol az ember, hogy milyen beszédes lehet egy-egy felület. Például sokmindenről mesélhet egy repedezett, sokszor meszelt tanyafal, egy fakéreg, egy hullámzó homoktenger, egy levél ereze, a víz változó felszíne, egy madár tollazata, és sorolhatnám. A felszín nemcsak fecseg, utal a mélységre, a tartalomra is. Sinkó János — az Ifjúsági Ház Stúdió Galériájában láthatók munkái — rátalált arra a kifejezőmódra, amely lehetőséget teremt számára, hogy finom felülethatásai ne csupán bravúros festői megoldások legyenek, hanem a mögöttes tartalmak hordozói is.

Precízen azt az utat is felrajzolja, amelyen egy tépett madár tollazatától, egy gyűrött papír felszínén, egy textil szövésmináján, egy homokfelület finom porózusain át eljutott oda, hogy most már belső tartalmainak kivettetéséhez használja föl ezeket a nagyon disztinált felületeket (Tükröződés I–II., Báb, Gömb és moly, Lelet). Gyöngyházak szürke, rozsdás vörösek, csontfehérek legkedveltebb színei, melyeket érzékenyen, elegánsan és tiszta képletekben dolgoz fel egy kon-

cepciózus hitvallás jegyében. Egyik képének címe Hordalékok. Am máris túlélt ezt, a hordalékok tanulmányozása után önálló belső programmal állt elő.

TITI MÁRIA BATIKJAIT a JATE klubjában láttam. Felszín és tartalom érdekes kapcsolataira ad vizsgálódási pontot ez a kütörös műfaj. Természeti ihletés, dekoratív megoldások és táblaképigény jellemzi a fiatal alkotó kísérleteit. Épp ebből a hármas szövetségből adódnak erői is, de a fékhátások is. A növényi motívumok valóban alkalmasak a batik dekoratív lehetőségeihez, de már kevésbé, ha táblaképigénnyel tájképet készít ebben a műfajban. Vállalni kell, hogy ez egy textill, mozgó, hullámzó anyag: hogy a festés folyamataiban tiszta foltokat, hullámzó vonalakat, márványos felületeket hoz létre; hogy a fogalmazás nem túr a mellébeszélést, csak a tömönadatokat, a letisztult dekorativitást, és hogy az alkotói akarat és a megtervezett véletlen szépsége létrejön. A leginkább megoldott kísérletek — Halastó, Napközében, Változás — a továbblépés útját is kijelölik, míg a Tűzmadár. Kikelet, Varázsló témában is, műfajban is rejtget még ki nem akpázott tartalékokat. Érdekes a Lebegés, ahol a batik technikája szépen kapcsolódik az arc grafikus jelzésével.

Tandi Lajos

Új gazdasági társaság

Hyper—AT néven (teljes nevén Hyper—AT Hidraulikus, pneumatikus elemek, rendszerek Alkatrészellátó Társaság) gazdasági társaság alakult. Célja, hogy tagvállalatainak gépeihez, berendezéséhez hidraulikus és pneumatikus elemek, részegységek és tartálék alkatrészek beszerzéséről gondoskodjék. A szükségletek feltárásával és összegezésével tervszerűbbé válik az alkatrészek beszerzése és maga az ellátás is. A tagvállalatok számára szükséges elemek és alkatrészek gyártására a Gazdasági Társaság elsősor-

Szeptember 27-én

Nyit az Operaház

Teljes szépségében kibontakozott a Magyar Állami Operaház megfiatalított százéves épülete: a homlokzati állványok eltávolítását követően most már lebontották az építők felvonulási területének utolsó kerítésszakaszát is a Középületépítő Vállalat dolgozói. A kocsifeljáróknál még dolgoznak az utolsó simításokat végzik a díszes menynyezet restaurátorai és aranyozói. Az épületen belül fő tevékenységgé lépett elő a nagytakarítás, az újjávarázslat helyiségek, folyosók és lépcsőházak alapos portalanítása, a márványpadlók megtisztítása és fényezése. A leglátványosabb munkát az alpinisták végezték a nézőtér: kötélén függészkedve rendkívül óvatosan porszívóval távolították el az építés közben lerakódott leheletvékony porréteget a restaurált freskókról és a felújított, aranyozott díszekről. Éjszakánként dolgoz-

tak, hogy ne zavarják napközben az újra életre kelő dalszínház művészeit és műszaki segítőit, akik most már a szombati főpróbára készülnek. Az építők néhány helyiségben még apórbó munkákat végeznek, amelyeket a hivatalos átadásakor pótlólag kértek a műszaki átvétők, de egy-két napon belül ezeket is befejezik. Ezzel véget ér az 1981 augusztusában, a színpadtechnikai berendezések lebontásával megkezdődött operaházi rekonstrukció, amelynek hároméves munkájában több mint 120 vállalat, alvállalkozó, szállító cég és más vállalkozó működött közre. Az építőket szeptember 25-én díszelőadással köszöntik a dalszínház művészei, s az épület fennállásának századik évfordulóján, szeptember 27-én hivatalosan is megnyitja kapuit az Operaház.

Megemlékeznek a pompás neoreneszánsz épület egy-

kori alkotójáról, a 170 évvel ezelőtt született Ybl Miklósról is. Az Operaház rekonstrukcióját ugyanis ki-egészítik az Ifjúsági Park és a Várbaáz mellett Ybl Miklós-szobornak és közvetlen környezetének, a teljes építészről elnevezett térnek felújításával is. A kőfaragók lecsiszolják a szobor talapatát, újra aranyozzák a feliratot, helyreállítják és kiegészítik a díszkerítés gránitlabazatát. Erre szerelik fel a művesen csipkés kovacsoltvas kerítést, amelyet az operaházi csillár restaurátora, Tatár Jenő ötvösművész alkotott a régi kerítés pótlására az egykori fényképek méltó környezet fogadja majd az ünneplőket, akik a szobor megkoszorúzásával adóznak a magyar építőművészet kimagasló alakja emlékének.

Tanulmánykötet a centenáriumra

Az alkalomra, hogy rekonstrukciója után ismét megnyíljon az Operaház, reprezentatív kötetet jelentetett meg a Zeneműkiadó: A Budapesti Operaház 100 éve címmel. A kiadvány nincs társtalanul, hiszen a hazai operaművészet fellegvárának idei centenáriuma-ra még olyan kiadványokat bocsát az olvasókörzőnség rendelkezésére a Zeneműkiadó, mint Klempereker Magyarországon, Erkel és Gustav Mahler életének krónikája, Tizenhárom találkozás Ferencsik Jánossal.

Az Operaház 100 éve Staud Géza szerkesztésében, az ő, valamint Gelencsér Agnes, Körtvélyes Géza, Székely György és Tallán Tibor tanulmányainak gondos füzérében, korszakonként tárgyalja a hazai operajátszás, a magyar operaműfaj, balettkultúra, rendezői és szcenikai művészet

kibontakozását, fejlődését 1834-től napjainkig. Az Operaház történetének taglalását megelőzően összefoglalást kap az olvasó a 18–19. századi főúri színházakról, melyekből több mint félszáz működött, s ebből 4 tartott jelentősebb operaelőadásokat. Operát játszottak a pest-budai német színházak, a magyar vándorszínházak (Déryné), aztán az 1837-ben megnyitott, 1840-től Nemzetinek nevezett Pesti Magyar Színház 1844-ig, ahonnan is előbb a népszínművek és operettek kerültek át a Népszínházba (1875), majd az operára az Ybl Miklós tervéi alapján 1875-től épülő 1884-ben fölváratott Operaházba. A történeti fejezeteket a függelék rendkívül értékes és részletes dokumentumgyűjteménye egészíti ki, ahol a százéves intézmény teljes műsorrepertoárja, a

művészek és vendégművészek névsora, a társulat vendégjátékainak krónikája, név- és címmutatók lehetőségek föl. Nem egyszerűen kinnál tehát olvasmányt, inkább érdemesnek látszik elcsemegézni rajta. Mindenesetre méltóan az ügyhöz, nemcsak a jubileumhoz, de a példás fegyvellemmel kivitelezett rekonstrukció immár napok alatt befejezetté váló tényéhez is. A szegedi olvasó pedig kicsit irigykedve fogadhatja, hiszen nekünk is befejezés előtt áll — igaz némileg hosszabb távon — a szintén nemrégiben centenáris színház rekonstrukciója. Nem tudom, gondolt-e valaki rá, de jó lenne nekünk is valami szerényebb kaliberű, hasonló rendeltetésű kiadvánnyal előállni. Ha marad rá figyelem, energia — tán még nem késő a szervezés...

Kontárból is lehet iparos

Damoklesz „vakolókanala”

Fél éve csöpög a csap és nincs szerelő? Ne aggódj, haver, a Jóska komám megoldja. Föl kéne már húzni azt a vityillót? A Miska ismer valakit, aki elvállalja. És Jóska koma meg a Miska ismerőse tényleg megcsinálja. Nekik van szabad kapacitásuk, ellentétben a szolgáltatói parral.

A tanács, építési, valamint ipari osztálya, közösen a KIOSZ-szal „intézményesített” vizsgálatot indított az iparengedély nélkül működők ügyében. Nem mondhatom, hogy ellenük, hiszen — az óriási szakemberhiányra tekintettel — rendkívül humanusan járnak el. Megle-

petésszerűen érkeznek egy-egy építkezés színhelyére, „kivallatják” az ott dolgozókat. Az olyan munkás, akinek nincs engedélye, és nem is tudja megfelelően bizonyítani, hogy rokon, szíveségből segít — hiszen ezt ellenőrizni lehet — bizony kellemtelen és zsebbe vágó tortúrának nézhet elébe. Ha először kapják el, 10 ezer forintig terjedő pénzbírságra, másodszor eszközleltározásra ítélik a szabálysértési eljárás során. Az eljárás humanus volta kivedhetőségében rejlik: aki a „leleplezés” után kiváltja az iparengedélyt, mentesül a büntetés alól, a hatóságok úgy fogják fel, hogy nem tudott a rendelkezésekről. Nem a büntetés a cél, vagyis nem önmagáért cél. Hiszen jóval több kisiparosra lenne szükség, mint amennyi van.

Fráter György, a KIOSZ megyei titkára beszélt erről, mögötte a falon hosszú hiányszakmalista: elsősorban a lakossági szolgáltatásban kevés az iparos. Kontárból pedig a becslések szerint ugyanannyi van, s belőlük

is lehetne hivatásos szakember. A feltételek roppant egyszerűek. Erkölcsi bizonyítvány, szakmai képesítés, két éves szakmai gyakorlat. Kötelező mestervizsgát csak 14 szakmában kell tenni, a többihez elég a szakmunkabizonyítvány. Az iparengedély költségkihatásai sem csillagászatiak: évi 40 ezer forintnyi tiszta jövedelemből körülbelül 6 ezer 300 forint a levonás adókra, járulékokra. Ennek jelentős része is átiratható a megrendelőre, akinek szintén érdeke, hogy „hivatásossal” dolgoztasson, hiszen akkor őt is védi a KIOSZ.

A kontárok előnye nem árajánlataikban vagy munkájuk minőségében rejlik, hanem abban, hogy vannak, mert kevés a kisiparos. A „vityillót” pedig föl kell húzni és a csap sem csöpöghet évekig.

De az a néhány százalékos adó megéri, hogy a kö-

művesnek ne lebegjen a feje fölött Damoklesz kardja. Bocsanat: vakolókanala.

Regős Éva

Intermetall-tanácskozás

Kedden Dunaujvárosban ülést követően a résztvevők megkezdődött az Intermetall-tanácskozás — Bulgária, Lengyelország, Csehszlovákia, Magyarország, az NDK és a Szovjetunio — szakértőinek a vaskohászati gránit-felhasználással foglalkozó értekezlete. A nyitó plenáris ülésről a következők következtek.

Az értekezlet pénteken plenáris ülésel és a jegyzőkönyv aláírásával zárul.

Képzőművészeti világhét

Budapesten, a Vörösmarty téri Művészetek Házában tegnap sajtótájékoztatót tartottak az idei képzőművészeti világhétről.

Szeptember 24. és 29. között „Lepező- és iparművészet az iskolában” címmel rendezik meg a világhét magyarországi eseményeit. Budapesten és Kiskunhalason több

képzőművészeti programot tartanak: a vidéki városban kiállításokat rendeznek — köztük Barcsay Jenő, Nicolas Schöffer alkotásaiból —, Budapesten a Fazekas Mihály Gyakorló Általános Iskola és Gimnáziumban pedig művészeti tanácskozás lesz.